

ET ARBEIDSPROGRAM FOR EGEDE INSTITUTTET I 1960-ÅRENE

av

OLAV GUTTORM MYKLEBUST

På Egede Instituttets representantskapsmøte i mai 1960 la jeg som leder av Instituttet frem en utførlig betenkning om virksomheten, — i lys av de erfaringer vi har gjort siden Instituttet ble grunnlagt i 1946. Den del av betenkningen som angår de konkrete arbeidsoppgaver, gjengis nedenfor. Som man vil se, skorter det ikke på planer og prosjekter. Den store hindring har vært og er mangelen på økonomiske midler. De spørsmål som knytter seg til denne side av virksomheten, og de administrative spørsmål i det hele, tas ikke med her. Det sier seg selv at også disse spørsmål må bli tilfredsstillende løst om Instituttet helt ut skal kunne virkeliggjøre sin idé. — O. G. M.

Det jeg har å si om Instituttets arbeidsoppgaver i de nærmeste år, kan samles om følgende punkter: biblioteket, publikasjoner, forsknings- og studieprosjekter og spesielle oppgaver i forbindelse med misjonsvitenskapelig undervisning og forskning.

A. Biblioteket.

Ved utgangen av 1959 hadde Egede Instituttets bibliotek ca. 4.500 bind. Dette tall innbefatter først og fremst bøker, men også årganger av tidsskrifter og misjonsblader, brosjyrer osv. At dette «spesialbibliotek for misjonsspørsmål» (som vi gjerne kaller det) er så pass rikholdig og representativt som det er, gir i og for seg grunn både til glede og tilfredshet, men stillingen er dessverre langt fra bra. Jeg sikter til følgende kjensgjerninger:

1. En hel del bøker er ikke bare gamle (de kan som kjent være like verdifulle for det!), men tilhører den kategori av

publikasjoner som utelukkende har «historisk» interesse. En hel del er også bare av «populær» karakter. Misjonsvitenskapelige publikasjoner, særlig av nyere dato, har vi bare et begrenset antall av.

2. Mangfoldige bøker, kanskje de fleste, later meget tilbake å ønske hva innbinding og forfatning i det hele angår. Våre tidsskrifter, som vi er så stolte av, har vi i en årrekke ikke hatt råd til å koste innbinding på, — selvsagt en ufor-svarlig «ordning».

3. Det budsjetterte beløp til innkjøp av bøker og abonnement på tidsskrifter — i de siste 7 år kr. 1.000,00 pr. år — har vært helt utilstrekkelig til å møte endog de mest beskjedne krav hva nyanskaffelser angår. Stillet overfor alternativet «bøker eller tidsskrifter» har vi funnet det riktig å satse på de siste. En vesentlig del — kr. 2.800,00 av i alt kr. 4.700,00, altså ca. 60 % — har i de siste 5 år gått til abonnement på tidsskrifter. En lang rekke av verker vi burde ha anskaffet til biblioteket, har vi måttet sette en strek over. Enhver som kjenner litt til hva utenlandske bøker (særlig tyske og amerikanske) koster i dag, vil forstå hvilken i grunnen umulig oppgave vi har stått overfor nå i en årrekke når det gjelder innkjøp av litteratur til biblioteket.

4. En gjennomgripende revisjon av biblioteket er nødvendig om dette skal effektivt kunne tjene sitt formål. Denne revisjon må også omfatte det katalogsystem vi hittil har brukt. Råd og veiledning av fagfolk er nødvendig i denne sak. Vårt bibliotek må bli bygget opp etter de samme prinsipper og retningslinjer som gjelder for studie- og forskningsbiblioteker i vårt eget og i andre land.

5. Den skrikende plassmangel som biblioteket tidligere har lidt under, er nå lykkelig overvunnet i og med de nye lokaler vi holder til i (siden 1958). Den store oppgave idag er å gjennomføre en nyordning, effektivisering og utvidelse av biblioteket. Et overslag jeg har gjort, viser at vi må gjøre regning med en engangsbevilgning på kr. 2.000,00 til revisjonen (inkl. nytt katalogsystem), en engangsbevilgning på kr. 2.000,00 til

innbinding av bøker og tidsskrifter og en fast bevilgning pr. år på kr. 3.000,00 til innkjøp av nye bøker og abonnement på tidsskrifter.

B. Publikasjoner.

Vi kan skjelne mellom følgende grupper av disse: Norsk Tidsskrift for Misjon, publikasjoner av generell karakter og skriftserier.

1. Norsk Tidsskrift for Misjon.

Av våre publikasjoner er tidsskriftet uten sammenligning det som har «gått» best. Det har i de senere år hatt mellom 1 150 og 1 200 abonnenter, under våre forhold og for et tidsskrift å være et virkelig respektabelt tall. Men selvsagt kan og bør det få en langt større utbredelse enn det har i dag.

2. Publikasjoner av generell karakter.

Av de bøker som hører til denne kategori, står «Norsk Håndbok for Misjon» i en særstilling. Den første utgave av denne bok kom i 1949, den annen i 1952. Det var vår plan å sende ut en ny utgave i 1955 (og videre hvert tredje år), men planen måtte oppgis av økonomiske grunner. Hverken Norsk Misjonsråd eller våre misjonsselskaper så seg i stand til lenger å støtte tiltaket. Dette må beklages, for det *er* et behov for en publikasjon av denne art (med aktuell orientering, statistikk, bibliografi osv.), og det *burde* vært mulig å skaffe til veie de få tusen kroner som trengtes. Våre bestrebelsler på, i stedet for og som en fortsettelse av «Norsk Håndbok for Misjon», å få utgitt en «Nordisk Håndbok for Misjon» (som nordisk fellesforetagende) førte dessverre ikke frem.

Et annet prosjekt hvis betydning det ikke kan være delte meninger om, er utgivelsen av et nytt misjonsatlas. Som kjent har dette institutt i de senere år gjort gjentatte og energiske forsøk på å løse denne oppgave, bl. a. gjennom henvendelser til våre misjonsselskaper og til flere forlag. Men alle våre anstrengelser har vært forgjeves.

3. Skriftserier.

Som kjent har instituttet startet tre slike serier. I to av disse er det imidlertid bare kommet ut et par skrifter. Seriene måtte etter kort tid innstilles. Årsaken var igjen mangel på midler.

Den første av de to serier som er opphørt, er «Evangeliet i verden i dag», en serie skrifter som skulle behandle den aktuelle situasjon i den kristne verdensmisjon, — en serie i likhet med den Svenska Institutet för Missionsforskning har utgitt i flere år, og som det fortjener megen honnør for.

Hensikten med den annen serie, «Occasional Papers», var å ta opp, for et internasjonalt forum og på verdensmisjonens språk, spørsmål av særskilt interesse for misjonsforskningen og misjonstenkningen. De økonomiske vanskeligheter som etter få år meldte seg for vårt institutt, gjorde det umulig for oss å fortsette med prosjektet. Så sent som i 1959 hadde vi en forespørsel fra dr. Sverre Holth, professor i systematisk teologi ved Trinity College, Singapore, om vi kunne utgi i vår serie «Occasional Papers» hans gjesteforelesninger ved Universitetet i Dublin 1958 om «A New Era in Christian Missions» (jfr. NOTM 1958 s. 129 ff.), men styret fant at det ville bli så kostbart å trykke forelesningene at det ikke kunne forsvare å utgi dem.

Den tredje serie, den «vitenskapelige» (offisiell tittel: «Avhandlinger utgitt av Egede Instituttet»), har hatt en langt bedre skjebne enn de to nevnte. Alt i alt er åtte bind gitt ut i denne serie. Forklaringen på dette ved første øyekast noe eiendommelige fenomen er den verdifulle hjelp Norges almenvitenskapelige forskningsråd har ydet til utgivelsen av de fleste av disse arbeider. Betydelige beløp er imidlertid gitt også av Det norske bibelselskap (som finansierte utgivelsen av nr. 2 i serien) og Norges Finnemisjonsselskap (som betalte halvparten av omkostningene i forbindelse med utgivelsen av nr. 5), videre Det vitenskapelige Forskningsfond av 1919 og Egede Instituttets Fond for spesielle formål (halvdelen av nr. 7) og Den norske kirkes landsfond samt visse misjoner, firmaer og

enkeltpersoner (halvdelen av nr. 8). Vi hadde håpet å kunne utgi i vår serie «Avhandlinger» misjonsprest Jørgen Ruuds store studie: «Taboo. A Study in Malagasy Customs and Beliefs» (1960), men forskjellige forhold gjorde at det ble Universitetsforlaget og ikke Egede Instituttet som kom til å utgi boken.

De publikasjoner, resp. serier av publikasjoner som er nevnt ovenfor, er alle av den art at de fortjener å bli tatt med i et arbeidsprogram for Egede Instituttet. Det er å ønske at det i årene som ligger foran oss, må bli mulig å skaffe til veie de økonomiske midler som trenges til forlagsvirksomheten.

C. Forsknings- og studieprosjekter.

Grensen mellom disse to typer av prosjekter er ikke lett å trekke, for øvrig heller ikke grensen mellom denne nye gruppe og den foregående («Publikasjoner»). De forskjellige momenter i forbindelse med *dette* punkt i arbeidsprogrammet kan sammenfattes slik:

1. «Norges misjonsforeninger»: Dette er en arbeidsoppgave som vi i flere år har ønsket å gå i gang med, men som vi har måttet la ligge av mangel på midler. Vårt land har i alt ca. 19 000 misjonsforeninger (jfr. Norsk Håndbok for Misjon, utg. 1952 s. 185 ff.), og det er av stor betydning å få klarlagt — statistisk, økonomisk, geografisk, sosiologisk og kirkehistorisk — den i sannhet imponerende bevegelse det her er tale om. En undersøkelse som denne vil også i høy grad komme det praktiske misjonsarbeid til gode. Undersøkelsen vil nødvendigvis måtte ta tid. Innsamlingen og analysen av det omfattende materiale vil kreve ansettelse av en særskilt medarbeider samt ekstra kontorhjelp. «Kristen innsats for uløste oppgaver» har vært så vennlig å bevilge et engangsbidrag på kr. 5 000,00 til dette formål. De midler vi trenger utover det nevnte beløp, må skaffes til veie på annen måte. Undersøkelsen vil anslagsvis beløpe seg til kr. 25 000,00. Hertil kommer så tryknings-utgiftene.

2. Undersøkelse om Lars O. Skrefsrud som misjonær og samfunnsreformator: Forhandlinger er innledet med misjonsprest Olav Hodne om utgivelse i vår serie «Avhandlinger» av denne undersøkelse som han i en årrekke har arbeidet med, og som han har fått økonomisk hjelp av Norges almenvitenskapelige forskningsråd til fullførelsen av.

3. «Christian Missions and British Expansion in Southern Rhodesia»: Om dette emne har misjonsprest Per Hassing (i Metodistkirken), som i 1959 ble knyttet til Universitetet i Boston som professor i misjonsvitenskap, skrevet et større arbeid (doktoravhandling). Hassing har henvendt seg til oss med forespørsel om det vil være mulig for Egede Instituttet å utgi denne undersøkelse i sin serie «Avhandlinger». Vi har svart at vi vil gjerne utgi hans arbeid, forutsatt at de nødvendige midler kan skaffes til veie.

4. «Kirke og misjon hos H. P. S. Schreuder. En idéhistorisk undersøkelse»: Denne undersøkelse, som jeg selv arbeider med, vil forhåpentlig være trykkferdig i løpet av 1961. Det er tanken å utgi også denne i vår serie «Avhandlinger».

5. Trykning av kildekrifter, f. eks. Hans Egedes korrespondanse med de herrnhutiske misjonærer på Grønland og Hans Egede-manuskriptet fra 1725 som dr. N. Bloch-Hoell har skrevet om i NOTM 1960 s. 98—113: Disse kildekrifter bør absolutt trykkes, og ingen er nærmere til å ta initiativet til dette enn det institutt som bærer Hans Egedes navn. Hva omkostningene angår, tør vi vel ha et berettiget håp om velvillig støtte fra vitenskapelige fonds, resp. Norges almenvitenskapelige forskningsråd. Jeg vil særlig understreke betydningen av at den nevnte «korrespondanse» blir trykt. Det dreier seg her om dokumenter av stor kirkehistorisk verdi. I mange år har det vært min tanke å få gjort noe med denne sak, men Herrnhut (hvor brevene er oppbevart) ligger i Øst-Tyskland, og det har som kjent vært meget vanskelig å komme inn der. Imidlertid har dr. Bloch-Hoell nylig antydnet den mulighet at manuskriptavdelingen ved Universitetsbiblioteket i Oslo sikrer seg en mikrofilmkopi av dokumentene. Denne mulighet bør absolutt

undersøkes nærmere — med sikte på utgivelse av «korrespondansen» i bokform, med innledning og note-apparat.

6. En undersøkelse av hva folk — i by og bygd, innen de forskjellige yrker, aldersgrupper osv. — forstår med «misjon», resp. hva de vet om «misjon»: Denne undersøkelse, som — om riktig gjennomført — også vil få stor praktisk betydning, bør utføres i nært samarbeid med et institutt for meningsmåling, f. eks. Norsk Gallup Institutt A/S, Oslo, som bl. a. har offentliggjort en serie undersøkelser om kristelig holdning og virksomhet, analysert etter kjønn, aldersgruppe, inntekt, by/land, landsdel og yrke.

7. En undersøkelse av nye former for kristen innsats fra vesten blant folkene i Asia og Afrika, i første rekke «misjon» gjennom «verdslige» yrker: Her igjen dreier det seg om en arbeidsoppgave med åpenbare praktiske aspekter og perspektiver. Andre land — særlig Storbritannia og Sveits — har i flere år beskjeftiget seg inngående med dette spørsmål, og en studieferd til disse land og utarbeidelse av en rapport om de tiltak som er satt i gang og de erfaringer som er gjort, vil danne et godt grunnlag for vår egen «norske» stiltingten.

D. Spesielle oppgaver i forbindelse med misjonsvitenskapelig undervisning og forskning.

De oppgaver vi her sikter til, refererer seg til tre forskjellige «plan»: det norske, det nordiske og det internasjonale i videre forstand.

1. Det norske plan.

a. Akademisk misjonsundervisning: Det er en kjensgjerning at denne i vårt land — til forskjell fra andre land, i første rekke USA — ikke har fått den plass i det teologiske studium den fortjener. Det vi etter min mening bør arbeide for i denne sak, er følgende:

For det første: Anerkjennelse av misjonsvitenskap som obligatorisk studie- og eksamensfag til teologisk embetseksamen. Under den nåværende ordning har misjonsfaget bare en be-

skjeden plass under «practicum», dvs. ved de praktisk-teologiske seminarer (hvor det også kan være gjenstand for muntlig prøve). Men det tør være innlysende at faget saklig og logisk hører hjemme under «theoreticum», dvs. det «egentlige» teologiske studium, det som fører frem til teologisk embets-eksamen.

For det annet: Det er naturlig å kombinere misjonsvitenskap med religionshistorie, en disiplin som forlenget har fått teologisk anerkjennelse og som det regelmessig holdes eksamen i, enten skriftlig «biprøve 1» eller muntlig (i forbindelse med Det gamle testamente). Det er også meget som taler for en kombinasjon av misjonsvitenskap og konfesjonskunnskap, resp. konfesjonskunnskap og ekumenikk. Denne siste disiplin burde for øvrig også hos oss prinsipielt være representert gjennom en selvstendig lærestol.

For det tredje: Ved begge våre teologiske fakulteter burde det, ved siden av lærestolene i de tradisjonelle teologiske disipliner, også være en lærestol i misjonsvitenskap. Universitetet i Oslo har ennå ikke opprettet en slik lærestol, noe det snarest bør gjøre. Menighetsfakultetet har som kjent hatt en lærestol i faget siden 1939, eller rettere: siden 1944, da det tidligere adjunkt-stipendiatur i kirkehistorie med særskilt forpliktelse til å foredra misjonsfag ble omgjort til et lektorat i misjonsvitenskap, og 1946, da dette lektorat ble omgjort til et dosentur i samme disiplin. For begge fakulteter må målet være opprettelse av *professorater* i misjonsvitenskap.

b. Misjonsvitenskapelig forskning: Vi trenger et organ — et spesielt organ og et samlende organ — for denne i vårt land. Egede Instituttet som helhet kan, slik det nå er bygget opp, ikke gjøre tjeneste som et slikt organ. Det må *enten* konsentrere seg om forsknings- og studieoppgavene (jfr. ovenfor) *eller* organisere innen sin midte en egen misjonsvitenskapelig avdeling. Selvsagt kan vi også danne et selvstendig selskap for misjonsforskning, men det naturlige er uten tvil at Egede Instituttet — som nå er blitt kjent både innenfor og utenfor Norges grenser som et sentrum for misjonsforskning — på

en eller annen måte blir det «organ» som her etterlyses, som samlingspunkt for norsk missiologisk vitenskap og som bindeledd mellom norsk og utenlandsk forskning på dette felt. Medlemskap avgjøres i hvert enkelt tilfelle av «fellesskapet» selv, på grunnlag av vitenskapelige kvalifikasjoner. Også utenlandske missiologer må kunne bli medlemmer.

2. Det nordiske plan.

Lærestoler i misjonshistorie, resp. misjonsvitenskap er i løpet av de siste 40—50 år opprettet ved universitetene i København, Lund, Uppsala, Århus og Helsinki samt ved Menighetsfakultetet i Oslo. Det er videre — dels i tilknytning til de nevnte institusjoner, dels uavhengig av disse — grunnlagt misjonsvitenskapelige institutter (Oslo, Uppsala, Århus og Helsinki) og selskaper (Sverige og Finland), eller organisert misjonsvitenskapelige konferanser for prester (Danmark). Tre av de nordiske land har sine egne misjonstidsskrifter (Danmark, Sverige og Norge). Hittil har det imidlertid ikke vært noe kontakt- og samarbeidsorgan for alle disse tiltak.

I en artikkel i vårt tidsskrift for flere år siden satte jeg frem forslag om et «Nordisk utvalg for misjonsforskning» (se NOTM 1954 s. 67 f.), til gjensidig hjelp og inspirasjon. Av oppgaver for dette utvalg nevnte jeg: utgivelse av et nordisk misjonsleksikon, utgivelse av en håndbok i misjonsvitenskap, utgivelse av et misjonsvitenskapelig årsskrift, utarbeidelse av en misjonsvitenskapelig samkatalog (for de nordiske land) og utarbeidelse av bibliografiske veiledninger til misjonsforskningen (som helhet) samt utdeling av stipendier til misjonsforskning. Den saklige berettigelse av disse oppgaver er enda større i dag, for såvidt nye tiltak er kommet til siden denne skisse til «nordisk» arbeidsprogram ble offentliggjort. Selvsagt kan også andre oppgaver nevnes.

Bakgrunnen for forslaget om utgivelse av et misjonsvitenskapelig årsskrift som nordisk fellestiltak er den kjensgjerning at de misjonstidsskrifter vi har, ikke har vært, ikke er og foreløpig vel heller ikke bør bli «rene» misjonsvitenskapelige fagtidsskrifter. Det bør imidlertid være anledning til å få

trykt missiologiske avhandlinger på annen måte, f. eks. — som foreslått — i et særskilt årsskrift for dette formål: *Acta Missiologica Scandinavica* (eller hvilket navn man nå vil gi det). I den nevnte artikkel i NOTM 1954 (s. 68, jfr. NOTM 1951 s. 4, 6) understrekte jeg sterkt ønskeligheten av et nordisk misjonsleksikon, beregnet på «misjonsvenner», prester, lærere osv., altså et «folkelig» oppslagsverk, men samtidig av vitenskapelig karakter og kvalitet.

3. Det internasjonale plan i videre forstand.

De forskjellige tiltak til fremme av misjonsforskning i de nordiske land er både få og beskjedne sammenlignet med hva andre land kan oppvise i dette stykke. Selv om de evangeliske kirker ikke har nådd så langt som den romersk-katolske kirke hva misjonsvitenskapelig innsats angår, er det i årenes løp dog utrettet betydelige ting også her: tallrike professorater (eller andre lærerstillinger) i misjonsvitenskap ved universiteter og teologiske høyskoler, en misjonsvitenskapelig litteratur som såvel i kvalitet som i omfang avkrever den dypeste respekt, misjonsvitenskapelige spesialbiblioteker, misjonsvitenskapelige selskaper og institutter, misjonsvitenskapelige tidsskrifter og skriftserier osv. Til forskjell fra de romersk-katolske missiologer har de protestantiske missiologer hittil stort sett operert enkeltvis, i beste fall — og det er et temmelig nytt fenomen — bare på «nasjonal» basis. Det har — sett i internasjonal sammenheng — vært liten eller ingen kontakt mellom forskerne, heller ikke mellom de forskjellige biblioteker, institutter osv. Det kan ikke være tvil om at der er et virkelig behov for samarbeid her. Hva jeg skrev om dette i den nevnte artikkel i NOTM 1954 («Samarbeide i misjonsforskningen»), har fremdeles sin fulle gyldighet: «Som stillingen er, kjenner vi hverandre ofte bare av navn. Vi vet som regel svært lite om den virksomheten vi hver for oss driver, og som dog gjelder en og samme sak. Vi har ganske sikkert meget å lære av hverandre. Gjennom samdeling av ideer og erfaringer og gjennom en viss samordning av bestrebelsene vil vi kunne nå meget lengre enn vi gjør nå — uten å gå til

ekstra foranstaltninger og uten i nevneverdig grad å øke utgiftene til dette arbeide.»

De konkrete former det samarbeid det her er tale om, bør ta, har jeg ved et par anledninger vært inne på i vårt tidskrift (jfr. foruten den nevnte artikkel i 1954 også artikkelen «Egede Instituttet fem år» i 1951). En relativt fyldig behandling av spørsmålet har jeg gitt i min brosjyre «An International Institute of Scientific Missionary Research» (1951). Jeg er i dag mere overbevist enn noensinne om berettigelsen og nødvendigheten av et internasjonalt forskningsinstitutt for misjonsspørsmål, med bl. a. et missiologisk fagtidsskrift (på engelsk, tysk og fransk) og en missiologisk skriftserie, begge av høy standard. Et institutt, et tidsskrift og en skriftserie av den vitenskapelige kvalitet det her gjelder, har protestantisk misjonsvitenskap ennå ikke evnet å skape, mens romersk-katolsk misjonsvitenskap har flere institutter, tidsskrifter og skriftserier av denne kvalitet.

Romersk-katolske misjonsforskere har dessuten i en årrekke hatt sine spesielle kongresser for drøfting av misjonsvitenskapelige spørsmål. På protestantisk hold har vi ennå ikke fått noe tilsvarende. Mitt forslag fra 1954 — jfr. NOTM 1954 s. 68 — om en internasjonal konferanse av evangeliske missiologer er like fjernt fra sin virkeliggjørelse i dag som den gang. Jeg vil imidlertid gjerne gjenta dette forslag her. Likeså forslaget om et verdensforbund av evangeliske missiologer. I 1955 gjorde Egede Instituttet et forsøk på å omsette disse tanker i handling. Et memorandum, utarbeidet av lederen, ble lagt frem på et møte i Hamburg d. å. hvor europeiske misjonsforskere drøftet felles oppgaver og problemer. Men vårt initiativ førte ikke frem. Det arbeidsutvalg møtet nedsatte, og som bl. a. også skulle behandle vårt forslag, trådte aldri i funksjon.

Ansikt til ansikt med erfaringer som disse kan det synes fåfengt å arbeide videre med spørsmålet. Men likeså naturlig og nødvendig som det er at andre vitenskaper, bl. a. også religionshistorie og teologiske disipliner som Det gamle testamente og

Det nye testamente, i dag har sine spesielle internasjonale sammenslutninger, internasjonale kongresser, internasjonale fagtidsskrifter osv., likeså naturlig og nødvendig er det at misjonsvitenskapen — en internasjonal vitenskap om noen er det! — får *sin* internasjonale sammenslutning, *sin* internasjonale kongress, *sitt* internasjonale fagtidsskrift osv.

Som jeg tidligere har fremholdt (jfr. bl. a. NOTM 1951 s. 6), må Egede Instituttet aldri bli et isolert fenomen. Det er viktig at det stadig er seg bevisst at det som institutt, ikke bare for *misjonsforskning*, men for *misjonsforskning*, står i en verdenssammenheng, og at det bare kan virkeliggjøre sin idé i denne verdenssammenheng.